

Ett vackert splitcanespö blir ►
till hemma hos Harry Jonsson i
Örebro. Hela verkstaden inryms
i den bastanta arbetsbänken.

I Bamburenässansens spår:

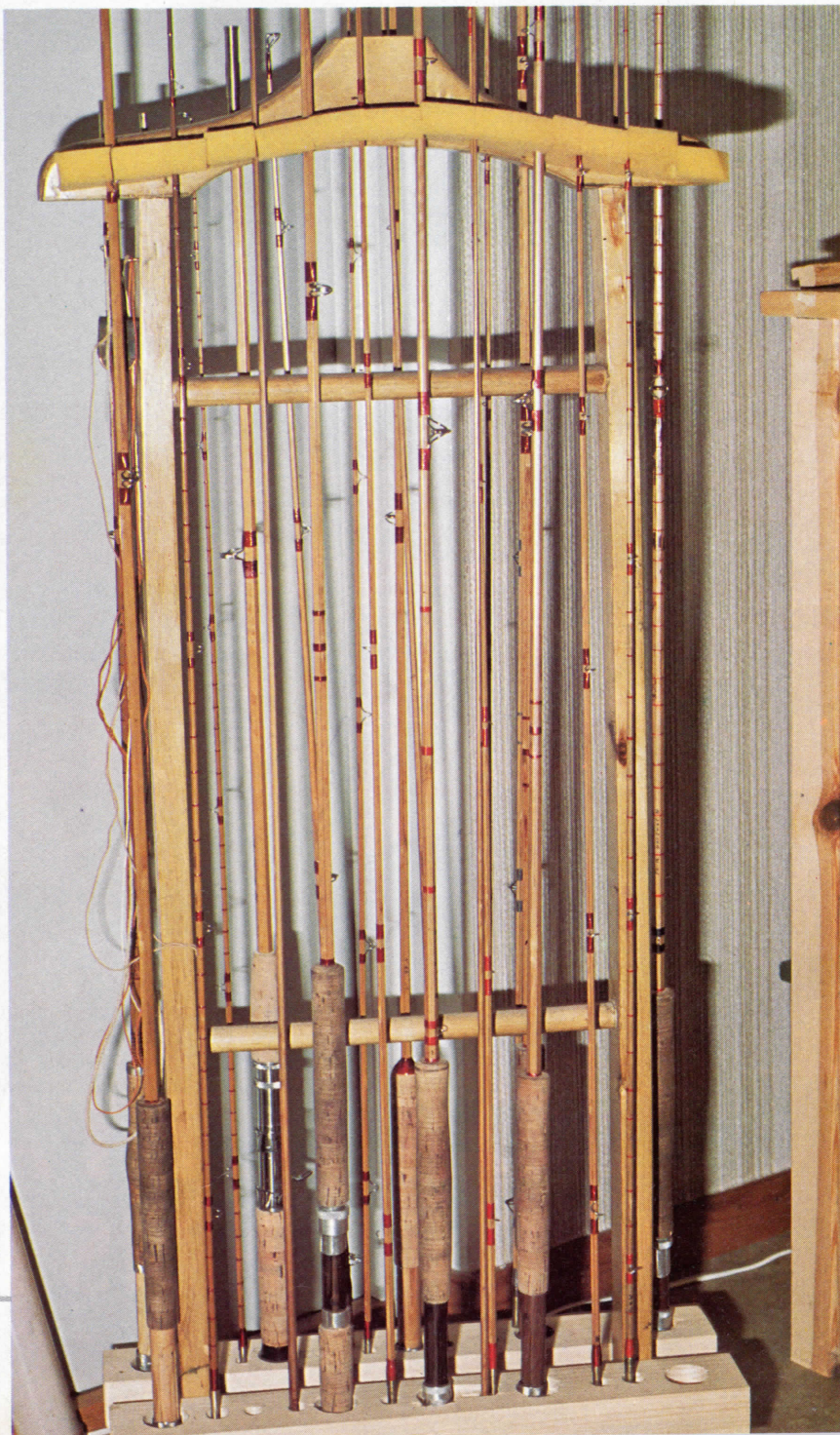
Harry bygger sina

Här har allt sin början i den
obehandlade bambustocken
och splitten bredvid. Såga? Det
gör aldrig en svensk
spöbyggare! ▼

Det senaste projektet
Harry provat på: En
imitation av GEM
Skues tredelade
niofotare ...

Det är inte utan att habegäret
väcks när man ser
spöställningen hemma hos en
spöbyggare ... ►

Bambun har ett flertal gånger blivit förklarad som död och begravd i takt med att nya spömaterial introducerats på marknaden. Så har dock inte skett. Istället har vi upplevt en renässans för bambuspöt där en tydlig ständigt växande flugfiskarskara åter satsar på kvalitetsspön av splitcane. Men istället för att för stora pengar beställa dem utomlands så bygger man dem själv hemma. Sportfiskaren har besökt spöbyggaren Harry Jonsson i Örebro och sett ett vackert splitcane-spö ta form.

Av Risto O Seppänen

spön i vardagsrummet

Jag har själv alltid varit intresserad av splitcane-spön under mitt flugfiskarliv. Jag blev flugfiskare med ett splitcane-spö i hand och konstfiberspöna har aldrig förmått skapa några känslostormar i min flugfiskarsjäl. Erkännas ska dock, att min slitna axel på senare år alltmera föredragit ett lätt kolfiberspö i åtminstone det tyngre fisket, men kärleken till bambun som spömaterial har dock aldrig falnat.

Det ska också erkännas att på senare år har det blivit allt svårare att komma över ett hyggligt bambuspö till ett rimligt pris, då de utländska byggarna är få och väntetiden och priserna därefter.

Att bygga själv? Jag har under åren sett alltför vackert hemmabyggda splitcane-spön, kastat med dem och habegäret har ofta vaknat till liv. Men jag själv? Jag som knappt klarar av att spika ihop en fågelholk och som ofta upplever att tummen sitter mitt i handflatan? Båda tummarna i samma handflata... Man måste väl vara hantverksexpert eller någonting och dessutom måste jag väl först köpa mig ett hus, där jag kan inreda en verkstad, där jag kan samla massor av verktyg...

En ovanlig spöbyggare?

Något hus har jag knappast råd med under överskådlig framtid och därmed blir det inte heller någon verkstad och inte

heller någon hantverkarkurs. Och därmed får splitcanebyggandet vara för min del. Så har jag alltid resonerat.

– Nej, någon stor verkstad är inte nödvändig och inte behöver du skaffa dig något hus heller, innan du kan börja bygga spön av splitcane, skrattar Harry Jonsson, en av dessa entusiastiska flugfiskare som bygger splitcane-spön hemma i bostaden.

Vi befinner oss i en normalstor trerums lägenhet i Örebro och min blick letar förgäves efter "verkstaden". Den finns inte. Hela utrustningen är samlad i en stor arbetsbänk vid rummets kortvägg och det är det hela. Men arbetsbänken är viktig och måste vara stadig, säger Harry. Dels sparar det ryggen och dels håller den splitten ordentligt på plats under hyvlingsarbetet och det är ett tungt arbete. Harrys arbetsbänk är hemtillverkad av furu och ca 90 cm hög. Det är en tung konstruktion och måste alltså ständigt stå på sin plats men det störs väl knappast, då man bygger vackra spön.

Dammsugaren står ständigt bredvid, inte för att det dammar så värst, för det gör det ju bara, när man använder slippapper, men hyvelspånen kan ju fastna i kläderna och strumporna och föras runt i lägenheten. Fast Harrys fru skrattar bara glatt, då jag frågar om husfriden...

Du som inte är någon ungdom längre, Harry, har väl fiskat med fluga många herrans år in-

nan du kom på tanken att själv börja bygga spön?

– Nej, inte alls! Det var väl för fem år sedan som jag började fiska med fluga och det var efter den sommaren som jag började bygga flugspön i splitcane, säger Harry överraskande. Det var en kamrat här i Örebro som inspirerade mig att börja.

Lyftet kom med Garrison

Det var Örebroaren Hugo Svedberg som inspirerade Harry till att bli spöbyggare i splitcane. Harry hade då visserligen haft kontakt med splitcane långt tidigare eftersom han fiskade med spinnspön gjorda i splitcane hemma i Fällfors vid Byske älv. Toppen på det sista spöt hade dock förolyckats och Harry behövde hjälp med att reparera den. Hugo hjälpte Harry med detta och på den vägen blev det.

Hugo Svedberg tillhörde då redan sedan några år en grupp flugfiskare i Örebro, som hade börjat med spöbyggnad i bambu. Det stora lyftet hade kommit, som för många andra, med Hoagy B Carmichaels bok "A masters guide to building a bamboorod" som skildrade mästaren himself, Edmund Everett Garrisons sätt att bygga splitcane-spön. Det var fantastiska spön som Garrison byggt och nu avslöjade han hur! Den boken köptes snarast och många långa kvällar avsattes för översättning med ordbok i hand. Så började spöbyggandet i Örebro, så som

det började på många andra håll i Sverige.

Så enkelt var det nu ändå inte, men man tog lärdom av andras erfarenhet och av de egna misslyckandena. Så småningom började vackra och bra flugspön att ta form.

Tålmod

Men något av en hantverkarexpert är du väl i alla fall, Harry?

– Nej, inte ens det är jag. Jag har jobbat länge som byggnadsarbetare och på senare år som yrkeslärare. Men det är viktigt, att man har en god portion tålmod då man exempelvis kan få göra om en topp på en flisa gå i sista stund. Ofta är då orsaken att man har en slö hyvel, eller att splitten inte är ordentligt rätad. Huvudsaken är dock att man är mycket noggrann och ihärdig i sitt arbete, säger Harry.

Jag får möjligheten att följa med i Harrys arbete, då ett nytt vackert splitcane-spö enligt Garrisons tapering ska ta form. Först tas fram den grova torrade bambustocken, som är ca 10 cm i diameter. Den bästa bambun är jämnt färgad, halmgul, då är den mogen, undervisar Harry. Med hjälp av kniv klyver Harry sedan från stocken tunna ribbor som på byggar språk kallas för splitt. Många nuvarande spöttillverkare sågar fram ribborna och då förstörs

Forts sid 61

Harry bygger . . .

bambuns ådring. Det blir dåliga spön. Så gör inte en svensk spöbyggare.

Sex stycken splitt behövs. Det är bättre att klyva bambun och sedan med värme räta splitten så de blir raka. Till detta använder Harry ett gammalmodigt värmeelement vars öppning täcks med plattor, så att endast en liten öppning återstår. Bambun blir mjuk och lätt att böja, när den värms upp. När splitten kallnat filar Harry försiktigt över knutarna, på insidan med en rasp, på utsidan med finhuggen fil. Här är det viktigt att vara försiktig så att man inte tar för mycket på utsidan, där den hårda ytan är.

Splitten placeras bredvid varandra som det färdiga spöt ska bli. Här finns flera teorier om hur knutarna ska löpa i klingen, den gemensamma nämnaren för teorierna är emellertid att knutarna inte får hamna mitt för varandra i klingen, som då försvagas. Spödelarnas färdiga längd noteras och splitten kapas med 4–5 cm ytterligare till godo i varje ända.

Vanligt nybörjarfel

Sedan vidtar själva hyvlingsarbetet. Harry använder tre olika mallar som med hjälp av ställskruvar kan justeras till lämplig skåra och tapering. Först används en grovmall, som Harry själv tillverkat i trä, för att ge splitten den trekantiga formen. Sedan används stålmallar och allt finare hyvlar. Man hyvlar alltid bara på sidorna av splitten, aldrig på splittens rygg-sida.

– Jag tror att det är ett vanligt nybörjarfel att man hyvlar för försiktigt, så att splitten blir för grova, med följd att tapering och klassning sedan inte stämmer. Det är ju lätt att förstå att nybörjaren är rädd att ta för mycket, då man rör sig med tiondelar och hundradelar av en millimeter i arbetet med splitten, säger Harry.

Kuriöst i sammanhanget är att bambun är mycket hård i sin yta, ja så hård att stålmallen skadas, att det blir stålspån istället för bambuspån i slutfasen av hyvlingsarbetet. En bra

mätlocka är ett måsteinstrument, påpekar Harry.

Härda i ugn

Harry brukar sedan hårda splitten då 4/10 mm av hyvlingen återstår. Hårdningen driver ut ytterligare fukt ur splitten och ger bambun dess livsnerv, skulle man kunna säga. Hårdningen gör Harry hos Hugo Svedberg, som byggt en speciell, termostatreglerad, avlång ugn, enligt Garrisons anvisningar. Ca 6 minuter behöver en toppdel roteras i ugnen, innan den är klar.

Splitten finslipas sedan till exakt grovlek och binds samman i ordningen 1–6 med tejp, med 20–25 cm mellanrum. "Klingen" kan nu öppnas i en fog med rakblad och splitten sprider sig runt likt en solfjäder, men håller ändå ihop. Så blir det lättare att limma. Lim stryks på och klingen lindas runt med bomullstråd. Detta gör Harry med en speciell lindningsmaskin, även den byggd efter Garrisons idéer. Klingen hängs upp för tork och har man ett torkskåp till hands, går det utmärkt. En del limsorter behöver nämligen värme. I annat fall kan man hänga klingen inuti ett rör och placera en lampa under, den avger värme.

Överskottslim filas bort med vanlig fil och slutputsas med smärgelduk. Därefter rätas klingen åter över värme, ett arbetsmoment som Harry tycker är det svåraste i hela byggandet. Man har kort tid på sig och man måste vara försiktig. Det är nämligen svårt att räta en andra gång om man kommer fel första gången.

Specialbyggen

Återstår att lacka klingen ett par gånger, montera ringar, rullfäste, handtag och holkar och sedan är spöt färdigt! Att på några få rader beskriva hur ett vackert bambuspö växer fram, är inte någon lätt uppgift. I grova drag kan man följa processen när spöt växer fram, men det är mycket svårt att förstå alla finesserna. Så enormt enkelt är det inte, även om man märker, att mycket av mystiken försvinner, att det hela avdramatiseras, så att säga. Och så speciellt billigt lär det inte vara.

Hyvelmallarna och lindningsmaskinen utgör den största utgiftsposten och det är nästan en förutsättning, att man är några kamrater som går samman om verktygen.

Men glädje att hålla i hand ett egenhändigt byggt bra splitcanespö måste överväga alla vedermodor. Och så har man ju alltid möjligheten att kosta på sig något extra. Harry gör exempelvis själv även holkarna av ett specialmaterial som han köper i stångform. Man kan ju alltid lära sig att svarva också . . .

Det blir mycket vackra och funktionella holkar.

– Titta här, säger Harry. Det här är klingen till ett spö, som

imiterar taperingen i den gode GEM Skues fiskespö. En niofotare i tre delar!

Eller varför inte bygga ett spö i en *längd* som Hugo Svedberg. Ett sex fot långt klass 3–4 spö! Man tror inte att den spåda klingen förmår att bära en lina överhuvudtaget, men när man väl lär sig kasta kan man inte göra annat än skratta. Tänk dig en halvkilos öring på det spöt! Roligare kan inte finnas helt enkelt.

Som spöbyggare kan man alltså kosta på sig mycket, även experiment med specialbyggen. Och nödvändigtvis behöver man varken hus eller verkstad . . . ■